

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI
„M. ILLJENKO A HRA „PSICE“,
vypracovanou Viktorií Jíchovou

Příběh Illjenkovy hry „Psice“ („Cyka“, 2006) je sice zasazen do období 2.světové války, respektive jejího konce, ale ve své podstatě je to spíše jakási historická retrospektiva ukrajinství, jež však nepostrádá magickou až vizionářskou dikci, kterou takto ve své percepci, interpretaci a konečném výsledku představuje V. Jíchová v předkládané diplomové práci. V ní se diplomantka snaží o výklad principů, na nichž je založen systém vztahů lidského ducha, duše jedince (i národa), jeho vědomí, svědomí apod. k Univerzu (kosmickému řádu). Daná práce je především vlastní interpretací těchto principů, vztahů, a tím je bezesporu badatelsky cenná a přínosná. Ačkoli se na první pohled může zdát, že se diplomová práce rozbíhá do mnoha stran (je zde řada motivů – válka, osud, svoboda aj.; substancí a entit – duch, duše, láska, zlo, čas, kategorií – reálno, ireálno, archetypů a symbolů), opak je však pravdou: diplomantčina interpretace textu se vyznačuje hlubokým ponorem, což do jisté míry umožňuje samotná koncepce Jungovy hlubinné psychoanalýzy (ale rovněž dobře zvolená filozofie intuice, koncept existencializmu a jejich spojitost s tzv. „kordocentrickou“ myslitelskou tradicí ukrajinskou), kterou se autorka snaží aplikovat při rozboru jednotlivých postav, jejich jednání, vztahů atd., při deskripci symbolů a prezentaci archetypů. Práce tak působí celistvě, uzavřeně, neboť diplomantce se podařilo všechny své úvahy, postřehy a závěry co do vymezení hlavních protagonistů hry (Psice a Zubka) představit jako vzájemně podmiňující se komplex vztahů lidského jedince, potažmo ducha ukrajinského národa, jeho duše a osudu. Analýza duše jako „protoplazmy svědomí ukrajinského národa“ (M.Šlemkevyč) velmi dobře zapadá do širokého okruhu soudobých badatelských aktivit, směřovaných na vymezení mentality Ukrajince, ideje ukrajinství. Tato idea, která má své objektivní kořeny a potvrzení v historii, je v naší hře prvoplánově zakamuflována (symbol rozpůleného prehistorického balvanu ve tvaru vejce, různé metamorfózy Psice), nicméně je dobře čitelná nejen na úrovni historické (rozdělení Ukrajiny na Pravo- a Levobřežní), ale rovněž na úrovni emocionální, jež se v našem příběhu projevuje v každodenním chování a jednání jednotlivých postav za války, a nakonec na úrovni podvědomé/nevědomé (zde vystupují jednotlivé archetypy). Právě na tuto rovinu, jak se domníváme, se projektuje počáteční i finální hypostáze Psice (němá žena v černém na počátku hry, stejně jako ta, která v závěru dramatu umírá a je pohřbena jako Němá). Zde lze bezpochyby spatřovat nejen Illjenkovo varování

ohledně toho, co se stalo (tolikrát „pohřbená Ukrajina“ ne v důsledku fatální nevyhnutelnosti, ale jako důsledek zkaženého, deformovaného charakteru jedince v podobě Zubka, který v množině jemu podobných vede k devastaci ukrajinské duše, ducha, duchovnosti ukrajinského národa vůbec), ale i jeho zbožné přání, aby povědomí o ukrajinštině, ukrajinství nezůstalo nakonec jen v archivních záznamech, v paměti (srov. nemá žena v černém s archivy na začátku příběhu). Tento aspekt spolu s hlubší lingvostylistickou analýzou by se v budoucnu mohl stát objektem dalšího diplomantčina badatelského zájmu. S tím do jisté míry souvisí i kategorie času, neboť právě v rovině časové se zvyrazňuje osobitý způsob vnímání, myšlení a chování postav, potažmo Ukrajinců; každý prožívaný okamžik nejen Psice, ale i dalších postav (např. blouznící umírající voják) se chápe jako souměrný s věčností, což vyvěrá nejen ze strachu o přežití během války, ale i z neustálého zápasu o ukrajinskou samostatnost, o přežití ukrajinštiny a ukrajinství v historické perspektivě. Vše může být odsunuto na periferii, až na okraj zapomnění: hranice se mění, historie se přepisuje, ukrajinština v některých regionech Ukrajiny zaniká, jinde se deformuje (suržyk), ale *duch* národa zůstává, přetrvává...

Diplomová práce V. Jíchové představuje zdařilou ukázkou vlastní tvůrčí interpretace dosud takto nenazíraného textu M. Iljenka a v mnohém přesahuje nároky, kladené na vypracování DP. I přes některé formulační nedostatky práce vyznívá jako celek velmi pozitivně.

Vysoce je třeba ocenit nejen metodologicky čisté zpracování textu, ale i zcela syntetizující závěr, který je představen zhruba na 10 stranách.

Práci jednoznačně navrhuji k obhajobě a navrhuji ocenit známkou „výborně“.

V Praze, 21.5.2009

PhDr. Věra Lendělová, CSc.

